

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

ADAM BODNAR

Warszawa,

VII.510.164.2019.CW

**Pan
Piotr Schab
Rzecznik Dyscyplinarny
Sędziów Sądów Powszechnych
Krajowa Rada Sądownictwa
ul. Rakowiecka 30
02-528 Warszawa**

Na podstawie komunikatu opublikowanego na stronie Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych¹ Rzecznik Praw Obywatelskich podjął z własnej inicjatywy sprawę dotyczącą przedstawienia w dniu 25 listopada 2019 r. zarzutów przewinień dyscyplinarnych wobec trzech sędziów Sądu Okręgowego w Krakowie, tj. wobec Pana Rafała L., Wojciecha M. oraz Kazimierza W. Sędziowie ci w ramach postępowania w sprawie o sygn. akt IV Ka 194/14 wydali postanowienie o odroczeniu rozprawy w celu ustalenia, czy zachodziły okoliczności wskazujące na niewłaściwe powołanie asesora, który orzekał wcześniej w sprawie w I instancji, czym mieli uchybić godności urzędu oraz przekroczyć przysługujące im uprawnienia poprzez przyznanie sobie prawa do oceny prawidłowości działania konstytucyjnych organów i, przez to, działanie na szkodę interesu publicznego w postaci prawidłowego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich opisane powyżej działania Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych mogą, w sposób przekraczający zasadę

¹ <http://rzecznik.gov.pl/2019/11/komunikat-rzecznika-dyscyplinarnego-sedziego-piotra-schaba-w-sprawie-wszczecia-postepowan-dyscyplinarnych-przeciwko-niektorym-sedziom-sadu-okregowego-w-krakowie/> (dostęp: 27.11.2019 r.)

niezawisłości sędziów, ingerować w sprawowanie władzy sędziowskiej poprzez wywołanie u sędziów obawy możliwych konsekwencji, jakie mogą ich spotkać w przypadku podejmowania działań mających na celu wyjaśnienie wszystkich okoliczności, także procesowych, koniecznych do rozstrzygnięcia spraw, co stanowi konieczny element pełnej realizacji prawa do sądu, o którym mowa w art. 45 Konstytucji RP, art. 6 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej.

Artykuł 178 ust. 1 Konstytucji RP stanowi, że sędziowie w sprawowaniu swojego urzędu są niezawisli i podlegają tylko Konstytucji oraz ustawom. W doktrynie wskazuje się, że na niezawisłość składają się następujące elementy: bezstronność w stosunku do uczestników postępowania; niezależność wobec organów (instytucji) pozasądowych; samodzielność sędziego wobec władz i innych organów sądowych; niezależność od wpływu czynników politycznych, zwłaszcza partii politycznych; wewnętrzna niezależność sędziego. Co istotne, zasada niezawisłości wiąże się z konstytucyjną rolą sędziów jako gospodarzy postępowań sądowych, jaką jest realizacja wspomnianego wyżej prawa do sądu, a więc, zgodnie z treścią art. 45 Konstytucji RP, „zapewnienie sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd”. Powołani do stania na straży tego prawa są w szczególności sędziowie orzekający w ramach kontroli instancyjnej oraz innych środków zaskarżenia, w tym sędziowie orzekający w II instancji, których dotyczy przedmiotowa sprawa. Z tego względu wykonywanie tych obowiązków przez sędziów trudno uznać za uzasadnioną podstawę do prowadzenia postępowania dyscyplinarnego, czy też czynności do niego zmierzających.

Należy mieć również na uwadze, iż wątpliwości co do zgodności uregulowań dotyczących postępowań dyscyplinarnych wobec sędziów z prawem unijnym powzięła Komisja Europejska. W dniu 10 października 2019 r. Komisja skierowała do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej skargę w sprawie nowego systemu środków dyscyplinarnych wobec sędziów w Polsce. Komisja wskazała, że nowy system środków dyscyplinarnych podważa niezawisłość sędziów w Polsce i nie zapewnia koniecznych gwarancji prawnych chroniących sędziów krajowych przed kontrolą polityczną². Komisja zwróciła uwagę, iż polskie prawo umożliwia objęcie sędziów sądów powszechnych

² Komunikat prasowy KE: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/pl/IP_19_6033, data ostatniego dostępu: 18.11.2019 r.

czynnościami i procedurami dyscyplinarnymi oraz nakładanie na nich kar dyscyplinarnych z uwagi na treść wydanych przez nich orzeczeń, w tym w związku z przysługującym im, na mocy art. 267 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE), uprawnieniem do wystąpienia do Trybunału Sprawiedliwości UE z wnioskiem o wydanie orzeczenia prejudycjalnego. Komisja Europejska podkreśliła także, że nie zapewnia się sędziom ochrony przed kontrolą polityczną, co podważa zasadę niezawisłości sędziów.

Należy także wspomnieć o orzeczeniu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 19 listopada 2019 r. w połączonych sprawach C-585/18, C-624/18 i C-625/18. W wyroku tym orzeczono, że zagwarantowane w art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej prawo do skutecznego środka prawnego sprzeciwia się temu, by spory dotyczące stosowania prawa Unii mogły należeć do wyłącznej właściwości organu niestanowiącego niezależnego i bezstronnego sądu. Sąd rozpoznający sprawę powinien ocenić, czy obiektywne okoliczności, w jakich został utworzony dany organ, oraz jego cechy, a także sposób, w jaki zostali powołani jego członkowie, mogą wzbudzić w przekonaniu jednostek uzasadnione wątpliwości co do niezależności tego organu od czynników zewnętrznych, w szczególności od bezpośrednich lub pośrednich wpływów władzy ustawodawczej i wykonawczej, oraz jego neutralności względem ścierających się przed nim interesów. Powyższe elementy mogą bowiem prowadzić do braku przejawiania przez ten organ oznak niezawisłości lub bezstronności, co mogłoby podważyć zaufanie, jakie sądownictwo powinno budzić w tych jednostkach, w społeczeństwie demokratycznym. Rozumowanie to zastosować można do zweryfikowania prawidłowości powołania sędziego, jeśli wymaga tego w danej sytuacji ochrona zaufania obywateli do wymiaru sprawiedliwości jako konieczny warunek realizacji prawa do sądu.

We wspomnianym wyżej wyroku Trybunał Sprawiedliwości UE przypomniał przy tym także, że na podstawie art. 19 ust. 1 Traktatu o Unii Europejskiej wymóg niezależności sądów wchodzi w zakres istoty prawa do skutecznej ochrony sądowej oraz prawa podstawowego do rzetelnego procesu sądowego, które to prawa mają fundamentalne znaczenie jako gwarancje ochrony wszystkich praw wywodzonych przez jednostki z prawa Unii, oraz zachowania wartości wspólnych państwom członkowskim wyrażonych w art. 2 Traktatu o Unii Europejskiej, w szczególności wartości państwa prawnego. W orzeczeniu podkreślono także, że zgodnie z zasadą podziału władz charakteryzującą funkcjonowanie

państwa prawnego konieczne jest zagwarantowanie niezależności sądów względem władzy ustawodawczej i wykonawczej.

Ponadto, zgodnie z wcześniejszym wyrokiem Trybunału Sprawiedliwości UE w sprawie C-64/16 *Associação Sindical dos Juizes Portugueses przeciwko Tribunal de Contas*, na mocy art. 19 ust. 1 Traktatu o Unii Europejskiej wszystkie państwa członkowskie UE zobowiązane są ustanowić środki odwoławcze niezbędne do zapewnienia skutecznej ochrony sądowej. Jako że nie istnieje w ramach prawa polskiego oddzielny system przeznaczony do rozstrzygania spraw z zakresu prawa unijnego, zobowiązania te są skuteczne wobec wszystkich organów polskiego systemu wymiaru sprawiedliwości, które można uznać za sąd w rozumieniu prawa Unii.

Biorąc pod uwagę wymogi stawiane przez normy polskiego prawa konstytucyjnego, w szczególności określone w art. 45 Konstytucji RP prawo do sądu oraz zasadę niezawisłości sędziów, o której mowa w art. 175 Konstytucji RP, oraz przewidziane prawem europejskim zobowiązania związane z zapewnieniem obywatelom skutecznej ochrony sądowej ich praw oraz z poszanowaniem zasady praworządności, Rzecznik Praw Obywatelskich stoi na stanowisku, że sędziowie mają prawo podejmować, w ramach prowadzonych postępowań sądowych, wszelkie środki niezbędne dla ustalenia, czy wymogi te są w nich spełniane, oraz dla zapewnienia ich ostatecznej realizacji, o ile tylko pojawią się uzasadnione okolicznościami wątpliwości co do niezawisłości sędziów, którzy orzekali wcześniej w przedłożonej im sprawie.

W związku z powyższym, działając na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2018 r. poz. 2179 ze zm.), zwracam się do Pana Rzecznika z prośbą o przedstawienie wyjaśnień – w świetle powyższych uwag – w niniejszej sprawie.